

Ano Turtiainen vkk

Lakialoite laiksi kansanäänestyksen järjestämisestä Suomen Nato-jäsenyydestä sekä Suomen EU-jäsenyydestä

Eduskunnalle

ALOITTEEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Lakialoitteessa ehdotetaan säädettäväksi laki kansanäänestyksestä, jossa kansalaisilta tiedustellaan suhtautumista Suomen täysjäsenyyteen puolustusliitto Natossa sekä Suomen jäsenyyteen Euroopan unionissa. Perustuslain mukaan äänestys on neuvoa-antava. Äänestys toimitettaisiin eduskuntavaalien 2023 yhteydessä.

Äänestäjien vastattavaksi esitettäisiin seuraava kysymys: "Tuleeko Suomen hakea Naton täysjäsenyyttä?" Äänestäjän tulisi vastata kysymykseen joko "KYLLÄ" tai "EI".

Lisäksi äänestäjien vastattavaksi esitettäisiin kysymys: "Tuleeko Suomen erota Euroopan unionin jäsenyydestä?" Äänestäjän tulisi vastata kysymykseen joko "KYLLÄ" tai "EI".

Äänestyksen tulos vahvistettaisiin samaan aikaan eduskuntavaalien tuloksen vahvistamisen kanssa.

Oikeusministeriön valmistelemassa selkeässä ja totuudenmukaisessa tiedotteessa selostettaisiin eri vaihtoehtojen merkitystä. Tiedote toimitettaisiin kaikille, joille toimitetaan ilmoitus äänestys-oikeudesta, sekä saatettaisiin muullakin tavoin kansalaisten tiedoksi ja saataville. Aiheen ympärille määrättäisiin mediahiljaisuus kolmeksi kuukaudeksi ennen äänestystä.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

PERUSTELUT

Nato

Euroopan kiristynyt turvallisuuspoliittinen tilanne on johtanut Suomessa vilkkaaseen keskusteluun ja kysymykseen siitä, pitäisikö Suomen hakea puolustusliitto Naton (North Atlantic Treaty Organization — Pohjois-Atlantin puolustusliitto) täysjäsenyyttä. Vahvoja mielipiteitä on esitetty puolesta ja vastaan.

Lakialoite LA 14/2022 vp

Useat poliitikot eri puolueista ovat julkisuudessa ehdottaneet, että Nato-jäsenyydestä tulisi järjestää kansanäänestys, ja aiheesta on vireillä myös kansalaisaloite. Demokratian kannalta olisi tärkeää, että kansakuntaa koskevat suuret ratkaisut tehdään kansalaisten enemmistön tahdon mukaisesti.

Kansanäänestysten suurimpana haasteena on mediamanipulaation torjuminen. Sen tähden mediahiljaisuus aiheen ympärillä ennen äänestystä on välttämätön. Viime aikojen jännitteisten maailmantapahtumien uutisoinnissa on havaittavissa kiimaista propagandaa ja kansalaisten pelottelua kansalaismielipiteen kääntämiseksi Nato-jäsenyyden kannalle. Kaikesta huolimatta niin suuressa asiassa kuin sotilaallinen liittoutuminen on välttämättä kysyttävä kansan mielipidettä, vaikka joissakin puolueissa on valmiutta ja jopa maniaa hakea Naton täysjäseneksi pelkällä eduskunnan päätöksellä.

Aloitteen allekirjoittaja pitää tärkeänä, että kansalaisten suhtautuminen Suomen mahdolliseen Nato-jäsenyyteen selvitetään kansanäänestyksellä ja että kansalaiset saavat riittävää, tasapuolista ja puolueetonta informaatiota oman valintansa tueksi.

Euroopan unioni

Suomi liittyi Euroopan unioniin jokseenkin ristiriitaisten vaiheiden jälkeen vuonna 1995. Liittymisen juridista ja moraalista pohjaa on arvioinut kriittisesti muun muassa valtiosääntöoikeuden professori Antero Jyränki julkaisussaan Euroopan unioni ja Suomen valtiosääntö (1996).

Liittymisestä pidettiin neuvoa-antava kansanäänestys, mutta tutkimusten mukaan suomalaiset äänestivät Suomen kansallisen identiteetin ja länsimaisen imagon vahvistamisen puolesta ja Suomen ulkopoliittisen aseman vahvistamiseksi suhteessa Venäjään tietämättä, että jäsenyyden seuraukset erityisesti kansallisen identiteetin suhteen olisivatkin päinvastaiset. Lisäksi laki olisi edellyttänyt valtiolta tasapuolista viestintää molemmista äänestysvaihtoehdoista, mutta käytännössä edistettiin lähinnä vain KYLLÄ-vaihtoehtoa.

Myöhemmin unioni on kehittynyt Suomen kannalta monin tavoin kielteiseen suuntaan, ja vaikka kansalaisille on jatkuvasti muuta väitetty, siitä on muodostumassa liittovaltiomainen tulonsiirtounioni. Kansallista lainsäädäntöämme jatkuvasti synkronoidaan Brysselin direktiivien mukaiseksi, ja budjettivaltaakin ollaan lahjoittamassa pois Suomesta.

Euroopan unionin positiivisiksi seikoiksi kansalaisten mieliin ovat iskostuneet lähinnä yhteisvaluutta ja matkustamisen helpottuminen, mutta toisaalta liian vapaa liikkuvuus ja Euroopan unionin yhteinen turvapaikkapolitiikka ovat tuoneet myös uudenlaisia uhkia Suomelle ja suomalaisten turvallisuudelle.

Kansalaiset ovat erityisen kyllästyneet heikosti talouttaan hoitaneille maille myönnettyihin tukipaketteihin, joihin Suomikin on joutunut osallistumaan merkittävässä määrin sekä rahallisesti että vakuuksina. Euroopan unioni on tullut Suomelle katastrofaalisen kalliiksi.

Eroaminen Euroopan unionista on täysin mahdollista, sen on Britannia jo esimerkiksi osoittanut. Eroaminen on myös täysin mahdollista, vaikka perustuslakimme ensimmäiseen pykälään on

Lakialoite LA 14/2022 vp

kirjattu Suomen olevan Euroopan unionin jäsen. Perustuslakivaliokunta mietinnössään (PeVM 7/2010 vp) näet huomauttaa, että "unionin jäsenyyden mainitsemisella perustuslain 1 §:ssä ei ole vaikutusta siihen menettelyyn, joka tulisi noudatettavaksi, jos Suomi päättäisi erota Euroopan unionista". Seuraavalla vaalikaudella perustuslakivaliokunta vahvisti asian seuraavasti: "Kuten valiokunta aiemmassa mietinnössään korosti, kyse on kuitenkin luonteeltaan toteavasta eikä millään tavoin oikeustilaa muuttavasta säännöksestä" (PeVM 3/2011 vp).

Eroaminen Euroopan unionista luultavimmin johtaisi myös eroamiseen eurosta ja siirtymiseen omaan valuuttaan. Irtiotto olisi raskas mutta välttämätön toimenpide kansakuntamme olemassaolon ja mielekkään tulevaisuuden turvaamiseksi.

Kysymys on siitä, haluavatko suomalaiset säilyttää maan itsenäisyyden, kansansuvereniteetin ja päätösvalan itsellään. Jos vastaus on myönteinen, eroaminen Euroopan unionista on välttämättöntä. On varmasti moraalisesti oikein, että asiaa näin kansalaisilta kysytään. On varmasti moraalisesti väärin, jos kansan mielipidettä ei näin äärimmäisen merkittävässä asiassa kysytä. Tämä on maamme ja kansamme kohtalonkysymys.

Puolueettomuus ja sotilaallinen liittoutumattomuus ovat perinteisesti olleet tärkeitä arvoja Suomen asemoinnissa poliittiselle maailmankartalle. Sen takia myös EU-jäsenyyttämme olisi tarkasteltava uudelleen. Ukrainan kriisin takia EU on asettanut maamme erittäin hankalaan ja jopa vaaralliseen tilanteeseen. Lakialoite laiksi kansanäänestyksen järjestämisestä Suomen eroamisesta Euroopan unionin jäsenyydestä (LA 39/2020 vp) on jätetty eduskuntaan jo puolitoista vuotta siten, mutta sen sisältö uusitaan ja tarkennetaan tässä lakialoitteessa.

Aloitteen allekirjoittaja pitää tärkeänä, että jäsenyyttä on nyt arvioitava uudelleen ja että kansalaisten suhtautuminen Euroopan unioniin selvitetään kansanäänestyksellä ja että kansalaiset saavat tällä kertaa riittävästi ja tasapuolisesti informaatiota oman valintansa tueksi.

TOIMEENPANOLAISIA TARVITTAVAT SÄÄNNÖKSET

Kansanäänestyksen toimeenpano vaatii aina erityisen tätä koskevan lain säätämistä. Siinä on oltava säännökset

- äänestyksen ajankohdasta
- kansanäänestyksen aiheesta
- äänestäjille esitettävistä vaihtoehtoista
- siitä, käytetäänkö yhtä vai useampaa äänestyslippua
- äänestyslippujen ulkomuodosta
- äänestyslippujen sisällöstä: aihe, ajankohta, vaihtoehdot, tila äänestämismerkinnöille ja tarvittavat äänestämisohjeet
- äänestyslippujen mitättömyydestä
- äänestämisestä: äänestämistapa
- siitä, miten valtio tiedottaa vaihtoehtoista
- eri vaihtoehtoja koskevan tiedottamisen tukemisesta.

Lakialoite LA 14/2022 vp

Nämä säännökset ehdotetaan sisällytettäväksi lakiin. Muilta osin kansanäänestyksessä sovellettaisiin siitä hallitusmuodossa olevia säännöksiä, lakia menettelystä neuvoa-antavissa kansanäänestyksissä (571/1987) ja tämän nojalla soveltuvin osin vaalilakia (714/1998).

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että eduskunta hyväksyy seuraavan lakiehdotuksen:

Laki

kansanäänestyksen järjestämisestä Suomen Nato-jäsenyydestä sekä Suomen EU-jäsenyydestä

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Kansanäänestyksen toimittamisaika ja -menettely

Suomen Nato-jäsenyydestä sekä Suomen EU-jäsenyydestä toimitetaan neuvoa-antava kansanäänestys eduskuntavaalien 2023 yhteydessä.

Kansanäänestyksessä noudatetaan menettelystä neuvoa-antavissa kansanäänestyksissä annettua lakia (571/1987), jollei jäljempänä toisin säädetä.

2 §

Ennakkoäänestys

Ennakkoäänestys suoritetaan eduskuntavaalien 2023 ennakkoäänestyksen yhteydessä.

3 §

Kysymyksenasettelu ja vastausvaihtoehdot

Kansanäänestyksessä esitetään äänestäjien vastattavaksi seuraava kysymys: "Tuleeko Suomen hakea Naton täysjäsenyyttä?" Äänestäjän tulee vastata kysymykseen joko "KYLLÄ" tai "EI".

Toiseksi kysymykseksi esitetään: "Tuleeko Suomen erota Euroopan unionin jäsenyydestä?" Äänestäjän tulee vastata kysymykseen joko "KYLLÄ" tai "EI".

Lakialoite LA 14/2022 vp

4 §

Äänestyslippu

Kansanäänestyksessä käytetään kahta erillistä äänestyslippua. Ne painetaan valkealle paperille, niiden on oltava vakiokokoa 148 x 210 mm, niistä on selvästi käytävä ilmi, miten ne taitetaan kokoon, ja niiden on turvattava äänestysalaisuuden säilyminen.

Toisen äänestyslipun sisäpuolelle painetaan ajankohta ja otsikko, jossa mainitaan, että äänestyslippua käytetään kansanäänestyksessä Suomen Nato-jäsenyydestä.

Toisen äänestyslipun sisäpuolelle painetaan ajankohta ja otsikko, jossa mainitaan, että äänestyslippua käytetään kansanäänestyksessä Suomen eroamisesta Euroopan unionin jäsenyydestä.

Äänestyslippujen taitekohdan oikealle puolelle painetaan 3 §:ssä mainitut kysymykset ja sanat "KYLLÄ" ja "EI" sekä kumpaakin vastausvaihtoehtoa varten ruutu siten sijoitettuna, että ruudun sijoituksesta selvästi käy ilmi, kumpaa vastausvaihtoehtoa se tarkoittaa. Äänestyslippuihin painetaan vielä ohje äänestysmerkinnän tekemisestä.

Äänestyslipuissa käytetään suomen ja ruotsin kieltä.

5 §

Äänestäminen

Äänestäminen tapahtuu merkitsemällä rasti (X) jompaankumpaan äänestyslipussa olevista ruuduista.

Äänestyksessä ei sovelleta, mitä menettelystä neuvoa-antavissa kansanäänestyksissä annetun lain 5 §:n 1 momentissa säädetään äänestäjän mahdollisuudesta ilmaista, ettei hän kannata mitään esitetyistä vaihtoehdoista.

6 §

Äänestyslipun mitättömyys

Sen lisäksi, mitä vaalilain (714/1998) 85 §:n 1 momentin 1—4 ja 6 kohdassa säädetään, on äänestyslippu mitätön, jos äänestysmerkintä on tehty kumpaankin äänestyslipussa olevaan ruutuun tai jos sitä ei ole tehty lainkaan taikka jos se on niin epäselvä, ettei siitä käy ilmi, kumpaa vaihtoehtoa äänestäjä on kannattanut.

Äänestyslippuun rastin lisäksi tai sen sijasta tehtyä merkintää, joka ainoastaan selventää, kumpaa vaihtoehtoa äänestäjä on kannattanut, ei ole pidettävä asiattomana eikä äänestyslippua tällaisen merkinnän johdosta mitättömänä.

7 §

Äänestyksen tuloksen vahvistaminen

Äänestyksen tulos vahvistetaan samalla tavoin ja samaan aikaan kuin eduskuntavaalien 2023 tulos vahvistetaan.

Lakialoite LA 14/2022 vp

8 §

Tiedottaminen ja sen tukeminen

Valtioneuvosto hyväksyy oikeusministeriön esittelystä yleisistunnossaan tiedotteen, jossa selostetaan sekä Naton täysjäsenyyden että Euroopan unionin jäsenyyden ja ei-jäsenyyden merkitystä ja eri vaihtoehtojen vaikutuksia. Tiedote toimitetaan niille, joille lähetetään ilmoitus äänestys-oikeudesta, sekä saatetaan muullakin tavoin kansalaisten tiedoksi ja saataville. Tiedote voidaan toimittaa ilmoituskortin ja -kirjeen yhteydessä.

Valtion vuoden 2023 talousarvioon varataan määräraha, joka on jaettava harkinnanvaraisina avustuksina tasapuolisesti eri vaihtoehtoja koskevan tiedottamisen tukemiseen. Avustukset myöntää valtioneuvoston kanslia.

9 §

Tarkemmat määräykset ja ohjeet

Oikeusministeriö antaa tarvittaessa tarkempia määräyksiä ja ohjeita tämän lain soveltamisesta.

Valtioneuvoston kanslia antaa tarkemmat määräykset ja ohjeet 8 §:n 2 momentissa tarkoitettujen avustusten tarkemmista jakoperusteista sekä niiden hakemisesta, myöntämisestä, maksamisesta ja valvonnasta.

10 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

Helsingissä 4.3.2022

Ano Turtiainen vkk